



Közgazdasági kultúra.

Irta : Neményi Bertalan dr.

Magyarország jelenlegi kulturája egészen sajátos képet mutat. Nemcsak a művelődés legfelszínesebb jelenségei, irodalom és művészet, vesznek egyre nagyobb s a külföld figyelmét is mind sűrűbben felénk irányzó lendületet, nemcsak a tudomány térül lassanként a nyugateurópai gondolkörök és felfogások medrébe, de, ami mindezeknél fontosabb, a levegő terhes sok oly szociális törekvéstől is, minő a legelőrehaladottabb államok életét betölti. És mégis — s ez teszi oly specifikus jellegűvé ezt a mi kulturánkat — hiányzik belőle egy oly vonás, mely a nyugaton a kulturfejlődésnek kivétel nélkül vezérmotívumát képezi; hiányzik nálunk a kulturának ökonomiai szellemtől való átitatottsága, röviden kifejezve: a közgazdasági kultúra.

Ha az a sok panasz, mely Magyarország elmaradottságáról a legkülönbözőbb szempontokból felhangzik, gyakran túlzott is, ez az egy fájdalmas megállapítás; hogy közgazdasági kulturánk nincs, bizonyára minden érzelmi alapot nélkülöz s tisztán a tények objektív szemléletén alapszik. Csak egynehány tünet felsorolására szoritkozom. Az embereket még a csillagászatban és a numizmatika is jobban érdekli nálunk, mint a gazdaságtan, sőt majdnem merném állítani, jobban, mint a közgazdasági élet maga. Következtethetjük ezt már abból is, hogy még a lepraktikusabb közgazdasági tárgy munkákra nem akad kiadó s például egyik legrégebb és legnagyobb könyvkiadó vállalatunk részéről hallottam, hogy tisztán közgazdasági vonatkozásu munkát elvből (persze célszerűségi elvből),

nem adnak ki. Egy másik tünete ennek a gazdasági désintéressement-nak az a közöny, mellyel nálunk nemcsak a tömeg, de a nemzet vezető egyéniségei is aktuális gazdasági kérdések iránt viseltetnek. Az állami költségvetést például, mely nemcsak a nemzeti gazdálkodásnak irányát szabja meg, de természeténél fogva közvetve minden egyes egyén legéletbevágóbb magánérdekeit is érinti, az parlamenti ellenzéki pártok csak politikai szempontokból szokták bírálat tárgyává tenni, illetve hozzájárulásukat tőle megtagadni, ökonomiai taglalásába ellenben talán még soha sem bocsátkoztak. Ezt a par excellence gazdasági törvényhozást is pártpolitikai kérdéssé degradálják mindig. A tömegek meg éppen megmozdíthatatlanok egy gazdasági program érdekében. Mily másképen van ez a külföldön! Az Egyesült Államokban a csak nemrég lefolyt elnökválasztást, ezt a legfontosabb és legizgalmasabb politikai aktust, csupán két nagy kérdés dominálta s mind a kettő tisztán gazdasági jellegű volt; a trösztrendszer elleni küzdelem és a vámpolitika elvi kérdései. Franciaországban a közvéleményt állandóan a depopuláció és a mezei kivándorlás (rural exodus) nagy társadalomgazdasági problémái tartják lázban. Németországban pedig a földreform áll egy nagy progresszív tábor agitációjának homlokterében, habár propagandája egyelőre még nem is járt közvetlen nagy eredményekkel. Anglia gyarmatpolitikája soha más szempontot, mint gazdaságpolitikait, nem ismert s az ir autonómia körüli parlamenti és parlamenten kívüli harcok is, melyek éppen mostanában újból nagyon kiélesedtek, nem holmi történelmi vagy hatalmi, hanem tisztán gazdasági és szociális célszerűségeken sarkallnak. És nálunk? Az önálló vámterület és önálló

bank (az utóbbi évtizedek politikai életében felmerült egyedüli nagyobb gazdasági kérdések) körüli küzdelmek nemcsak a nép nagy tömegeinek érdeklődését nem tudták lekötöni, de még a parlamentben is az elvek inkább csak jelszavaknak tekintettek, melyekért és melyek ellen csak a legrikkább esetekben csatáztak komoly gazdasági érvekkel.

A közgazdasági kultúra hiánya alatt azt értem tehát, hogy a politikai és társadalmi életet közgazdasági témák nem kötik le s a népet közgazdasági kérdések és eszmék nem fanatizálják. Mindennek a következménye pedig az az anarchikus állapot, mely a közgazdasági viszonyok terén éppen a nyilvánosság ellenőrzési képességének és vágyának hiánya folytán uralkodik. Csak egy oly országban, melynek közgazdasági kultúrája nincs, lehetséges egyebek közt az, hogy földmivelés, ipar és kereskedelem, ahelyett, hogy egymással karöltve fejlesztenék a nemzeti gazdálkodás produktivitását, késhegyre menő, egymás kiirtását célzó harcot folytatnak egymás ellen.

De mielőtt ezen szomoruan primitív állapot orvoslására gondolhatnánk, tisztába kell jönnünk annak okával. Nézetem szerint a közgazdasági kultúra hiánya — az általános kultúra egyéb feltételeinek fennforgása mellett — természetesen nem tulajdonítható másnak, mint maga a közgazdasági élet csekély fejlettségének. És csakugyan, ha önművelés nélkül szemléljük ökonómiai életünket, nem zárkozhatunk el annak a megdöbbentő ténynek felismerése elől, hogy nálunk még a gazdálkodás hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben bonyolódik le a magángazdaság keretében, mint bármely más kulturállamban. A mezőgazdasági népesség nagy tömegei ugyanis csaknem teljesen kívül esnek a közgazdasági forgalom keretein, amennyiben a piaci cseregazdálkodás helyett még igen nagy részben a házi magángazdálkodás útján fedezik szükségleteiket. Ezeknél a tömegeknél tehát közgazdasági érdeklődésről szó sem lehet. De nem lehet kilátás arra sem, hogy az ipari munkásság, sőt a polgári proletariátus is, gazdasági kérdések felé fordítsák figyelmüket,

mindaddig, míg gazdálkodásuk csak a megélhetési minimum budgetjének alapján áll, mert az ily szűkséggazdálkodás keretében egyéni megfontolásnak, magasabb gazdasági szempontoknak és előrelátó számításnak tere nem nyílik. A szó szorosabb értelmében vett gazdálkodás mindig a fölösleggel való gazdálkodás nivóján veszi kezdetét.

A legmagasabb régiókban viszont a fölösleg túltengése miatt csak ritkán jutnak szerephez a tudományos gazdálkodás elvei.

A középosztály tehát, mely éppen napjainkban kezd nagy társadalmi és nemzetgazdasági jelentőségének tudatára ébredni, van hivatva nálunk a közgazdasági kultúrát megteremteni, alapjait lerakni. De a feladatának teljes mértékben csak úgy fog megfelelni, ha sikerül törekvéseinek megnyernie a nép legszélesebb rétegeit is, mert enélkül az a kultúra, melyet teremt, megint csak osztály-kultúra lehetne, bármily komoly gazdasági alapokon nyugodjék is. A fudaflanság és közöny helyébe azonban az érdeklődő tettvágy csak úgy vihető a népesség elmaradt tömegei közé, ha érdeklődésük és tettvágyuk számára a politikai jogok kiterjesztése útján biztosítjuk az érvényesülési lehetőséget.



Nem szerelem!

Írta: Somlyó Zoltán.

Nem szerelem! Nem! Isten tudja... Más!...
Mindennap édes megalázkodás:
nem látni őt, bár látja bárki más.

Nem holdas séta ablak alatt!
Csak nézni, hogy még mennyi könny maradt
ítatni a sok bánatmadarat.

Nem sóhajlás utána alkonyon!
Csak várni: hogyan száll le a korom:
a bűnnek korma forró arcomon.

Nem kézcsók!... Hanem csöndben a nevét
az estbe szórni — mig száll a setét —
mint édes rózsa gyöngye levelét.